

Dagthema: Ver van huis – 7^e zomerviering

Overweging 2 september – Diana Vernooij

Lector: Nanne Eekhoudt

“... Onze thuisloosheid kan eruit bestaan dat we niet kiezen voor een leven van gemak en comfort, maar voor radicale eerlijkheid en de bereidheid álles onder ogen te zien. We kunnen zo onze bereidheid opwekken om de vreselijke thuisloosheid van anderen te zien en te erkennen ...”

Eerste lezing uit Ruth – 1: 1-2, 3-7, 18-20

Tweede lezing naar Psalm 137:1-6

Derde lezing naar 1 Koningen 10: 1-10

Openingstekst van de Boeddha

Thuisloos

Iemand: "Ik vraag de wijze: hoe moet een monnik een goed thuisloos leven leiden nadat hij het huiselijke leven verlaten heeft en de zintuiglijke begeerten heeft teruggedreven?"

De Boeddha: "Laat de monnik zich onthouden van laster, boosheid en hebzucht opgeven en vrij zijn van voorkeur en afkeer; hij is degene die een goed, thuisloos leven leidt."

Dobranotsh *The Klezmer Conservatory Band*
Traditional uit Ukraine: Platsh Yisroel
(Cry Israel)

Welkom en inleiding

Goedemorgen lieve mensen, heel hartelijk welkom in deze allerlaatste zondag in de zomer-serie Van huis uit. Een laatste zondag zonder koor, een laatste zondag met speciale muziek.

Welkom als je hier vaker bent, welkom als je nieuw binnen bent gekomen, of iemand van af en toe bent. Voel je niet beschroomd, je bent van harte welkom – fijn dat je er bent!

Bijbelse reisverhalen

Vandaag gaan we Ver van Huis. We lezen verhalen uit de bijbel van 250, 1200 en 4000 kilometer ver van huis. Ja, er zijn in de bijbel reisverhalen te vinden, meestal verhalen van slavernij en ballingschap, verhalen van vluchten voor honger en bedreiging en heimwee maar ook verhalen waarin nieuwe werelden worden ontdekt, een nieuwe wereld opengaat. We lezen een paar van die verhalen en in de overweging en beseffen dat er niets nieuws onder de zon is. Ook hier en nu zijn mensen met allerlei soorten verhalen Ver van huis.

Voor deze viering heb ik muziek uitgekozen die aansluit bij dat Ver van Huis zijn, het is Klezmermuziek. Mijn eerste Klezmermuziek hoorde ik in Krakau, waar ik zo'n 30 jaar geleden in mijn eentje rondliep in de oude joodse wijk en ging eten in een restaurantje met livemuziek. Deze muziek heeft toen een diepe indruk op me gemaakt. Helaas is het niet gelukt een bandje te vinden voor vandaag – dus doen we het met de cd's uit mijn verzameling.

Klezmer

Ik kan het niet laten aan het begin van deze viering even een klein stukje geschiedenis te vertellen over de bijbelverhalen en Klezmermuziek:

Na de vernietiging van de eerste Tempel van Jeruzalem rond 587 v.Chr. door de Babyloniërs, werd het grootste deel van de bevolking in ballingschap naar Babylon gevoerd. Onze tweede lezing, Psalm 137, stamt uit die tijd. In Babylon werden de joden ondergebracht in afgesloten nederzettingen, waar zij hun eigen tradities en religie konden bewaren. Zo werd de levenswijze van de joodse diaspora geboren: een minderheid met een eigen geloof en met een andere status dan de oorspronkelijke bevolking. Reeds vóór de verwoesting van de tweede Tempel in het jaar 70 woonden er meer joden in de diaspora dan in Palestina. Gedurende de daaropvolgende eeuwen verdeelden de verbannen Joden zich. Men trok naar die landen waar het antisemitisme nog niet aanwezig was en trachtte de eigen cultuur, muziek, taal en religie te behouden. Wat sinds een jaar of 50 Klezmer wordt genoemd, is de jiddische muziek van de Askenazische Joden die naar Oost-Europa waren verdreven. Ook nu gebeurt er van alles aan modernisering en versmelting maar de Klezmer heeft altijd een mix van opgewektheid en weemoed – als onmiskenbaar element van het behouden van je eigen traditie in ballingschap.

Uitstapje

Dat was het uitstapje om nog wat beter te begrijpen hoe de muziek vandaag in deze viering past. Ver van huis komen we opgewektheid, verlorenheid en heimwee tegen als we proberen onszelf trouw te zijn in wie we zijn.

Nanne en Ik wensen ons allen een mooie viering. Geniet ervan!

Gebod om kracht

Er is een kracht die geest is en leven,
licht en waarheid en grenzeloze ruimte.

Zij omvat alle activiteit en verlangen,
alle geuren en smaken.

Deze kracht is het die het hele universum ontvouwt
en in stilte alles lief heeft.

Dit is de kracht die in mijn hart woont.

Finjan

The Moshe Silberstein Ensemble and Chorus

Een finjan is een koffiepote met een lange arm, die boven het vuur gehouden wordt. Na een dag hard werken bouwen de pioniers in Israël een vuur, zingen en laten de finjan rondgaan.

*The wind is so cool in the night
The logs on the fire are bright
And sparks all a-dancing arise
A-shining like stars in the skies
The singing is hearty and soon through the party
Around and around goes the finjan*

1e lezing: Ruth – 1: 1-2, 3-7, 18-20

250 km ver van huis

In de tijd van de rechters brak er in het land een hongersnood uit. Een man trok weg uit Betlehem in Juda en hij vestigde zich, met zijn vrouw en zijn twee zonen, als vreemdeling in de vlakte van Moab. De naam van die man was Elimelek; zijn vrouw heette Noomi. (...) De vrouw bleef alleen achter, beroofd van haar beide zonen en haar man. Samen met haar schoondochters vertrok zij uit de vlakte van Moab, want zij had daar gehoord dat de Eeuwige zich het lot van zijn volk had aangetrokken en het weer brood gaf. Zij verliet dus, samen met haar beide schoondochters, de plaats waar zij gewoond had. (...) Noomi zag dat Ruth vastbesloten was, met haar mee te gaan en zij drong niet langer aan. Samen trokken zij verder tot zij in Bethlehem waren. Hun komst bracht de hele stad in beroering; de vrouwen zeiden 'Maar dat is Noomi!'.

Tweede lezing Psalm 137:1-6

1200 km ver van huis

Aan de rivieren van Babel,
daar zaten wij treurend en dachten aan Sion.
In de wilgen op de oever hingen wij onze lieren,
daar durfden onze bewakers vragen om een lied,
daar vroegen onze beulen:
'Zing voor ons een vrolijk lied uit Sion'.
Hoe kunnen wij zingen, op vreemde grond,
een lied van de Ene?
Als ik jou vergeet Jeruzalem,
laat dan mijn hand de snaren vergeten.
Laat mijn tong aan mijn gehemelte kleven,
als ik niet meer denk aan jou,
als ik Jeruzalem niet meer stel boven alles wat mij verheugt.

Flatbush Waltz

Itzhak Perlman

A classic of contemporary klezmer music by Andy Statman

Derde lezing: 1 Koningen 10: 1-10

4000 kilometer ver van huis

De faam die de Eeuwige Salomo verleend had was ook doorgedrongen tot de koningin van Seba en zij wilde hem persoonlijk op de proef stellen met raadsels. Zij begaf zich naar Jeruzalem met een zeer grote stoet kamelen, beladen met reukwerken, zeer veel goud en kostbare stenen. Toen zij bij Salomo gekomen was, legde zij hem alles voor wat zij in gedachte had. Maar Salomo wist het antwoord op al haar vragen; niets was voor de koning zo duister dat hij het antwoord schuldig moest blijven. Toen de koningin van Seba zag hoe wijs Salomo was en toen zij het paleis zag dat hij had laten bouwen, de spijsen op zijn tafel, de hovelingen die mee aanzaten, de lakeien in hun uniform, de schenkers, de brandoffers die hij geregeld opdroeg in de tempel van de Eeuwige, was zij buiten zichzelf van verbazing en zei ze tot de koning: 'Het is dus waar wat ik in mijn land gehoord heb over uw wijsheid en uw ondernemingen. Ik heb het niet kunnen geloven, totdat ik hier kwam en het met eigen ogen zag.'

Overweging

Een enthousiaste pelgrim bestijgt een berg, kijkt omhoog naar de top en zet gezwind de vaart er in. Een tijdje gaat dat goed totdat de pelgrim opnieuw kijkt: de top lijkt nog geen meter dichterbij gekomen en de vermoeidheid slaat al toe. De pelgrim gaat door, kijkt opnieuw, gaat door, kijkt opnieuw, raakt uitgeput. Tot er een groepje geoefende pelgrims voorbij komt dat wel heel traag de berg oploopt, elkaar verhalen vertellend. En ze sluit zich aan en beseft: je komt niet zo ver als je je op het doel fixeert en alleen loopt. Je komt verder als je samen alle tijd neemt en stap voor stap zet.

Nanne, met wie ik voorga, vertelde dat ze de pelgrimstocht naar Santiago heeft gelopen, het avontuur tegemoet. Wat een geluk, je leert zoveel onderweg. Er zijn mensen met verhalen van andere werelden, je ontmoet lotgenoten en je laat elkaar weer los. Je stippelt je pad uit maar het loopt anders dan je denkt. Je komt jezelf en de man met de hamer tegen. Je leert te genieten van de openheid en het niet weten hoe de volgende dag zal zijn. De reis is één leerweg.

Keurig gebaande wegen: zo saai!

Iedereen moet van huis weggaan, je moet hobbels tegenkomen en verkeerd afslaan voordat je de juiste weg vindt. Niets zo saai als keurig de gebaande wegen gaan, die een ander voor jou uitgestippeld heeft. De koningin van Seba reist 4000 kilometer omdat ze de wijsheid van Salomon wil leren kennen. En het omgekeerde is ook waar: zelfs als je niet uit vrije wil vertrekt kan je weg nieuwe werelden openen. Zo weet de halve wereldbevolking, dankzij de invasie van China in Tibet, wie de Dalai Lama is en is het boeddhisme naar het westen gekomen.

Ik had eens een baas die regelmatig zei: "Wie wat doet, die heeft gelijk". Ofwel: veilig blijven zitten wachten brengt je tot niets. Doe iets, trek weg, onderneem, maak fouten en leer zo wat goed is om te doen. Tegen mijn medewerkers op het werk zeg ik dat ook: "Fouten maken mag, áls je er maar iets van leert". Verdwalen mag – als je daardoor maar weer een nieuw avontuur hebt beleefd en innerlijk een rijker mens bent geworden.

En zoals je niet kunt leren zonder fouten te maken, kun je ook je thuis niet waarderen als je niet weggetrokken bent. Een zwerver sliep altijd onder een brug in de stad waar hij woonde en droomde op een nacht van een schat die hij in een ver land zou vinden, bij een wijze op een berg. Hij ging op pad en vond na vele omzwervingen het land met de wijze op de berg. “Vreemd”, zei die wijze hem, “ik droom al maandenlang dat er een schat begraven ligt onder een brug in net zo’n stad als waar jij vandaan komt”. En de zwerver ging terug naar zijn stad en ontdekte dat de schat onder de brug lag waar hij altijd heeft liggen slapen. Je vindt de schat, je bestemming in het leven niet, als je niet weggetrokken bent, als je niet je passie achterna gaat, de onrust die je lijf je geeft onderzoekt en volgt. Wie wat doet, die heeft gelijk.

Mager kindje

Thea vertelde ons haar reisverhaal: in de oorlog was ze als achtjarige weggezonden naar het oosten van het land om als mager kindje aan te sterken. Maar de heimwee maakte het haar onmogelijk om te eten en te herstellen. Wat een avontuur en wat een verlorenheid. Weggaan van huis kan dus heel gevaarlijk zijn – het is niet alleen maar een leuk avontuur. Deze week maakte ik me zorgen over mijn vriendin die nadat ze van Kenia naar Ethiopië was getrokken een paar dagen niets van zich liet horen. Ze bleek “alleen maar” van al haar bagage bestolen te zijn. Zijzelf mankeerde gelukkig niets. Hoe velen zijn er niet die een mooie avontuurlijke reis niet hebben kunnen navertellen.

En hoeveel mensen zijn er niet als het kindje Thea, of als de vrouw Noomi. Ze zijn vertrokken in de hoop op voedsel, op een beter leven, op vrede, een thuis voor je kinderen. En hoeveel mensen zijn er niet vertrokken omdat ze wel moesten, omdat blijven de dood zou betekenen. Eind vorig jaar waren er 86,5 miljoen vluchtelingen in de wereld. De meeste van die vluchtelingen leven zonder veel perspectief, sommigen leven al een leven in een vluchtelingenkamp. Kamp Moria in Griekenland schijnt zo’n vreselijk en propvol oord te zijn dat er mensen zijn die omkomen van de honger en ziekten. Deze week was op het nieuws dat zelfs de kinderen daar zelfmoordpogingen doen. Ik zag stiekem opgenomen beelden van een jaar geleden – toen verbleven er 4000 mensen in het kamp waar eigenlijk maar plaats is voor 2000. Dit jaar is het aantal gestegen tot bijna 8000 mensen – zonder extra voorzieningen. De mensen lijden er, het is er uitzichtloos.

Ons ongemak: puur geluk

Daarmee vergeleken is al ons reizen een spel en ons ongemak puur geluk. Wij kunnen de wereld over omdat we in een rijk land wonen en bezittingen hebben en mogelijkheden. Wie verdreven is, uitgebuit, op de vlucht, die zit vast in een kamp als Moria – en moet zien te overleven en hopen op betere tijden.

Wat een tegenstelling. Onze wereld van leuk avontuurlijk reizen, en de wereld van noodzaak en vluchten en ballingschap. Kan die tegenstelling ooit overbrugd worden?

Dit is geen vraag, dit zou geen vraag mogen zijn. Het móet, die afstand móet overbrugd worden. Als we onszelf in de ogen willen blijven kijken – dan moeten we toch blijven streven naar een menselijker wereld voor iedereen? Of willen we dan alleen ons eigen gemak en een prettig rustig leventje met wat aangename reizen? Zijn wij echt zó ver van huis?

Zijn wij ooit echt vrij als wij onze ogen sluiten om niet te hoeven zien dat zoveel mensen niet vrij zijn? Zijn wij ooit thuis als wij muren bouwen om ons thuis te beschermen tegen de vele mensen in de wereld die niet thuis zijn?

We begonnen de viering vandaag met een vraag aan de Boeddha – wat is een goed thuisloos leven? Waarom zou je vrijwillig je thuis opgeven? De Boeddha trok met zijn leerlingen rond, Jezus trok rond, ook Jezus riep op om huis en haard vaarwel te zeggen – voor wát?

De Boeddha antwoordde: je te onthouden van laster, boosheid en hebzucht, vrij te zijn van voorkeur en afkeur – dat is een goed thuisloos leven.

In de ogen van zowel de Boeddha als Jezus houdt een thuis hebben je gericht op je materiele bezittingen en je comfort en je eigen belangen. Een thuisloze is niet zozeer iemand die celibatair leeft en geen geliefden heeft, maar iemand die het settelen in gemak niet als doel in het leven ziet. Je kunt jezelf en je behoeften makkelijker overstijgen als je geen thuis hebt om voor te zorgen, geen mensen die afhankelijk van je zijn, en als je je voluit kunt wijden aan de wijsheid.

En waarom die wijsheid? Om het kwaad in de bek te kunnen kijken én te overwinnen.

De kwaliteiten van de thuisloze zijn een goede gemoedrust, open, helder én warm van hart – met een gelijkmoedige houding tegenover alles waar je in terecht komt, zonder haat of rancune, zonder kwaad terug te doen.

Alles wat wij op onze levensweg leren, de levenswijsheid van de pelgrim die te hard liep, de zwerver die na vele omwegen zijn rijkdom vond onder zijn eigen brug, degene die leerde door fouten te maken – al die levenswijsheid hebben we nodig. Misschien is het niet aan ons besteed om ons huis op te zeggen en te leven uit een koffer, als een moderne thuisloze.

Maar al die levenswijsheid helpt ons om het lef te hebben met lege handen te staan en écht te kijken naar het lijden in de wereld.

Radicale eerlijkheid

Onze thuisloosheid kan eruit bestaan dat we niet kiezen voor een leven van gemak en comfort, maar voor radicale eerlijkheid en de bereidheid álles onder ogen te zien. We kunnen zo onze bereidheid opwekken om de vreselijke thuisloosheid van anderen te zien en te erkennen – erbij aanwezig te zijn.

Misschien kunnen we niet meer doen dan dat – aanwezig zijn, de mensen zien en aanwezig blijven.

Misschien kunnen we meer doen, met een open blik: misschien kunnen we een hand uitreiken.

Amen, moge het zo zijn.

Hot & Cool

Helmut Eisel & JEM

Das uralte Spiel der Genensätze, die sich anziehen.

Erst miteinander ergeben sie leibenschaftliches, pulsierendes Leben.

Geloofsbelijdenis

God, in de verte zocht ik je,
en ik heb je niet gevonden.
In de drukte heb ik je gezocht,
en ook daar was je niet.
Ik reisde door landen en door dromen,
steeds ontsnapte jij mij.

Toen keek ik in mijzelf,
daar zat je al te wachten
en alles was in jou
dus alles was in mij.
Je bent er!
Dat geloof ik.

Sittin' in the Bay of Jaffa

Helmut Eisel & JEM

*Jaffa – eine der ältesten Städte der Welt, immer wieder erobert, zerstört und wiederaufgebaut,
ist der iredentalische Teil Tel Avivs.
Diese Melodie entstand dort im Garten eines arabischen Restaurants direkt am Meer.*

Intenties die werden opgeschreven in het groene boek

Tafelgebed

Wij breken samen brood
en reiken aan elkaar de beker.
Dit eeuwenoud gebaar
kwam tot ons en herhalen wij vandaag.

Het is een teken van bevrijding,
een teken van vieren van gemeenschap,
en belijden van gelijkheid en solidariteit.

Een volk begon de uittocht.
Het bevrijdde zich van slavernij
en trok door de woestijn.

Een mens, Jezus van Nazareth uit Palestina,
nam het brood en brak het,
hij nam de beker en deelde het
niet alleen met zijn vrienden
maar met allen die met hem waren.

Zo willen wij ook leven in solidariteit
met armen en vertrapten,
de mensen van vandaag.
Daarom herhalen wij vanmorgen
dit oud gebaar van breken en delen.

Nodiging

En als wij dan dit gebaar herhalen, en samen brood breken en wijn delen, laten we dan beseffen dat wij allemaal mensen zijn die ons levenspad lopen, al vallend en opstaand. Nederlander of buitenlander, ingezetene of verdrevene: allemaal zijn we soms nieuwsgierig en onderzoekend, soms verloren en vol heimwee. Soms zijn we ver van huis, soms dicht bij onszelf en soms is daar geen onderscheid tussen.

Als wij ons leven breken en delen, onze liefde en onze aandacht laten we dan beseffen dat ieder mens zichzelf zoekt, dat ieder mens een warm thuis verlangt.

En laten we daarom dát doen wat gemeenschappen al eeuwen doen: elkaar ondersteunen, bemoedigen en inspireren opdat iedereen zijn eigen unieke weg kan gaan, en veilig is en geborgenheid kan bieden aan elkaar.

Komt dan naar voren en deel brood en wijn met elkaar, want iedereen is genodigd, en niemand is uitgezonderd. Kom en deel je leven met ons allen.

Breken en delen van brood en wijn

Jerusalem Dawn – Helmut Eisel & JEM

*Ein Spaziergang am frühen Abend auf dem Ölberg lässt uns
einen grandiosen Sonnenuntergang über Jerusalem erleben.
Wir verweilen, bis sich die Konturen der Stadt
in der Dämmerung verwischen.*

Voorbeden

Gebed om liefdevolle vriendelijkheid

Laat ons bidden voor onszelf,
en iedereen die zijn levensweg zoekt.
Dat wij zachtmoedigheid en mededogen vinden
en het lef hebben om onze fouten liefdevol onder ogen te zien.

Laat ons bidden dat verstilling van onze drukke gedachten
ons hart en onze aandacht doet ontwaken,
zodat we de ander werkelijk kunnen zien en in zijn lijden nabij zijn.

Laat ons hart dan zijn bij de mensen die ons na staan,
en laat ons net zo veel liefde voelen voor wie we niet kennen.
Moge ons hart overlopen van mededogen en warmte.

Laat ons bidden voor mensen die in onmenselijke omstandigheden leven,
weg van huis en hard, mensen met heimwee in hun hart.

Laat ons bidden voor mensen wiens dagelijks leven
gekleurd wordt door heimwee, angst of verlies.
Mogen wij allen mensen ontmoeten, onderweg,
met een helder oordeel en een hart vol compassie,
en moge de levende God voor ons uitgaan, om ons moed te geven en vertrouwen.

Laat ons bidden dat wij de moed hebben
om niet te weten wat we moeten doen en toch van huis weg te gaan,
met de intentie dat iedere stap die we zetten
zal getuigen van onbegrensde liefdevolle vriendelijkheid.

Mogen alle levende wezens gelukkig zijn.
Mogen ze leven in veiligheid en vreugde.
Mogen alle levende wezens,
of ze nu zwak of sterk, man of vrouw,
dier of mens, groot of klein zijn,
of we ze al dan niet kunnen zien,
of ze veraf of dichtbij zijn,
of ze geboren zijn of nog geboren moeten worden,
- mogen ze gelukkig zijn.

Laat niemand een ander bedreigen of enig schepsel –
tot welke staat het ook behoort - verachten,
laat niemand door boosheid of haat
een ander schade willen berokkenen.

Zoals een moeder waakt over haar kind, bereid haar leven te wagen om haar enige kind te
beschermen,
Laten we zo met een onbegrensd hart
alle levende wezens beschermen en heel de wereld kleuren
met onbelemmerde liefdevolle vriendelijkheid.

You want it darker

Leonard Cohen

*If you are the dealer, I'm out of the game
If you are the healer, it means I'm broken and lame
If thine is the glory then mine must be the shame
You want it darker
We kill the flame
Magnified, sanctified, be thy holy name
Vilified, crucified, in the human frame
A million candles burning for the help that never came
You want it darker
Hineni, hineni
I'm ready, my lord
There's a lover in the story
But the story's still the same
There's a lullaby for suffering
And a paradox to blame
But it's written in the scriptures
And it's not some idle claim
You want it darker
We kill the flame
They're lining up the prisoners
And the guards are taking aim
I struggled with some demons*

*They were middle class and tame
I didn't know I had permission to murder and to maim
You want it darker
Hineni, hineni
I'm ready, my lord*

*Magnified, sanctified, be thy holy name
Vilified, crucified, in the human frame
A million candles burning for the love that never came
You want it darker
We kill the flame
If you are the dealer, let me out of the game
If you are the healer, I'm broken and lame
If thine is the glory, mine must be the shame
You want it darker
Hineni, hineni
I'm ready, my lord*

Mededelingen en activiteiten

Dance me to the End of Love – Klezmer Conservatory Band

Love song by Leonard Cohen

Zegenbede

Moge de krachtige en tedere bij ons zijn
vandaag en alle dagen van ons verdere leven.

Moge zij onze ogen en onze armen openen
opdat wij onverschrokken en met een gelijkmoedig hart
het lijden van onze naasten met liefde kunnen beantwoorden.

Moge de weg ons tegemoet komen,
de wind in onze rug zijn en de zon op ons gezicht schijnen.

Moge ons diepste wezen, God in ons leven,
ons daarbij haar aanmoediging schenken
om echt en voluit te leven,
kome wat komt,
Amen

